

Stav bádání – Jan Evangelista Kypta

První zmínky o Janu Evangelistovi Kyptovi jsem našla v Riegerově naučném slovníku z roku 1865, tedy ještě za života Jana Kypty. Heslo sem psal ředitel gymnázia pan Klumpar Jan Květos. Píše se zde, že Jan Kypta se narodil v Borotíně, v táborském okrese, 30. listopadu 1813. Zde navštěvoval školu, kde se učil hudby a zpěvu. Roku 1827 si ho vzal k sobě pan kaplan Bernard Christbauer do Kunžaku, aby zde Kypta učil hudbu. Roku 1832 a 1833 navštěvoval varhanickou školu v Praze a od roku 1834 byl až do 1848 varhaníkem při proboštském chrámu a učitelem na dívčí škole v Jindřichově Hradci, kde za čas svého přebývání zkomponoval 26 prací a tiskem vydal Německou mluvnici, Stručný zeměpis (v češtině i němčině) a Nauku o souhlasu. Dále pan Klumpar píše (připomínám roku 1825 vydáno), že nyní je Jan Kypta učitelem dívčí školy a ředitelem kůru v Telči na Moravě. Zde se počet jeho prací rozrostl na 49 a tiskem vydal Stručný dějepis Moravy, Dějepis města Telče a Zrcadlo nábožnosti a dobročinnosti. Dále se tu píše, že mimo to se nalézají několik jeho poučných článků v češtině a více písní v Schulkultur der Brunner Diocése.

Dále jsem pak heslo Jan Kypta našla v Pazdírkově hudebním slovníku z roku 1937, který editovali prof. Gracián Černušák s prof. Vladimírem Helfertem. Píše se zde mimo jeho narození i datum a místo jeho úmrtí, a to 5. dubna 1868 v Telči. Je tu také psáno, že mimo Nauky o souhlasu, která byla vydaná v Brně roku 1861, vydal také v Brně u K. Winikera 24 pohřebních písní a v Praze pak klavírní valčík. A poté je tu pár odkazů, a to na Okres Sedlecký v Tábořsku od A. N. Vlasáka z roku 1879 nebo na Maláta v Besedách učitel. X. 435. Jinak se zde uvádí prakticky, avšak trochu ochuzeně, to samé, jako v Riegerově slovníku. Další slovníkové heslo, které jsem našla, bylo v Československém hudebním slovníku osob a institucí z roku 1963. Autorem je Bohumír Štědroň. Toto je asi heslo nejobsáhlejší, hlavně z hlediska jeho tvorby v Telči, kde jeho kariéra vyvrcholila. Píše se zde, že jeho cenná (již zmiňovaná) Nauka o souhlasu byla navržena k tisku P. Křížkovským, že zde vytvořil spoustu chrámových skladeb a že některé jeho pastorální mše a pastorelly byly oblíbené stejně jako Rybovy. Mimo to, co jsem již zmiňovala, pak komponoval různé valčíky, kvapíky, polky, čtverylky (ty pro dechový orchestr). Dále tu pan Štědroň zmiňuje Slovenskou ouverturu na národní píseň Nepůjdu domů a Písně ve Štěpnici 1865. U pramenů se také zmiňuje o Deníku J. Kypty, který opsal jeho syn Bernard, Západní Moravě v hudbě od Pernici z roku 1938 nebo odkazuje na Hudební památky proboštské knihovny v Jindřichově Hradci z roku 1942.

A na konec jsem našla heslo Kypta ještě v Oesterreichisches Musiklexikon Online. Autorem hesla je Uwe Harten. Zde se píše pouze kdy a kde se Jan Kypta narodil a umřel a jedním souvětím vypovídá o tom, kde se pohyboval a co dělal. Napsány jsou zde ale odkazy na literaturu, ze které vycházel, a to na Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, neboli Wurzbach, 13 (1865) a na ÖBL (ÖSTERREICHISCHES BIOGRAPHISCHES LEXIKON 1815–1950) ve kterém jsou pouze základní informace a odkazy na literaturu, a to např. na Západní Moravu v hudbě od Pernici, Sto let práce učitelstva československého od Kryšpína nebo na Okres sedlecký v Táborsku od Vlasáka. Zde je autorem hesla Culka.

O Janu Kyptovi se dále zmiňuje Kunžacký zpravodaj z července 2008. Článek se jmenuje Jan Kypta v Kunžaku a skládá se z úryvků z již zmíněného Deníku Jana Kypty, který uspořádal B. Pernica a vyšel roku 1940 v Praze v Topičově edici a pojednává velmi podrobně o Kyptově životě, rodině i profesi. „Paměti Jana Evangelisty Kypty, vzorného učitele, hudebního skladatele a spisovatele, jsou kulturním dokladem života a osudu muže, jenž po trnech kráčel ku hvězdám. Prostředí české národní školy ve městě i na vsi je zde osvětleno zážitky vnímavého součastníka, jehož působení a umělecká tvorba spadají do poloviny minulého století. Je to údobí rakouské školy před r. 1848 a po něm. Hlavní životní periody jsou zde spojeny s řadou dnes již zapomenutých kulturních zařízení, jak je autor paměti viděl a prožíval. Vroucí zbožnost, láska k vlasti a neobyčejná vytrvalost jsou třemi hlavními pilíři života, jež byl skutečně a cele žit.“¹ Je zde uvedeno přesně kde se Kypta pohyboval, že se nejprve vzdělával v Borotíně, posléze byl v Kunžaku a odtamtud byl 2. ledna 1832 poslán do „německé vsi“ Číměři, kde se naskytly problémy, ze kterých vyšel po deseti měsících pobytu v Číměři odchodem do Prahy do varhanické školy (zal. 1830, pozn. aut.), kde byl ředitelem Jan Vitásek a učitelem Robert Führer. „Führer vyvolával si nás posluchače k tabuli, tomu diktoval nějaký příklad k vypracování a k odehrání. Já byl za celý kurz dvakrát u tabule, v měsíci červnu počaly zkoušky, při nichž dva výborové neb Vitásek přítomni byli, a také sami zkoušeli, dávajíce rozličné sady na tabuli vypracovati a odehrati. Vitásek byl právě přítomen, když na mne řada při zkoušce přišla. Zkoušel mne jedním příkladem na tabuli. Nadiktoval mi totiž řadu číslic, abych si pod ně noty, v které tónině a v kterém taktu chci, napsal, vypracoval a pak to na varhany přehrál. K poslední zkoušce dal nám všem společně Führer k vypracování 4 otázky a 2 úlohy, což se hned vypracovati a odvést musilo. Konečně musili slabší 3 a silnější 6 prealudií ke zkoušce komponovati a některé přehrati.“² Z Prahy odešel kvůli neshodám (resp. zklamání z Führera) 10. srpna 1833 zpět do Borotína. Odtud za

---

¹ Pernica, B. Deník Jana Evangelisty Kypty. str. 180 (doslov). Praha 1940

² Pernica, B. Deník Jana Evangelisty Kypty. str. 54. Praha 1940

nedlouho odešel do Jindřichova Hradce, kde také začal komponovat. 10. srpna 1848 odchází Kypta do Telče, kde jako učitel na dívčí škole působil až do své smrti.

Další článek o Janou Ev. Kypťovi jsem našla v internetové podobě, a to v Historickém místopisu Borotína, který k tisku z literární pozůstalosti upravil a doplnil o úvod a poznámky Roman Pikhart v Praze roku 1946. Zmiňuje se zde už o otci Jana Evangelisty Kypťovi, a to o Janovi Kypťovi, který dle matriky zemřel 22. prosince 1824 na vodnatelnost a měl 16 dětí, z nichž osm zemřelo již v dětství. Nejvíce vynikl právě Jan Evangelista. Hlavně se pak zde uvádějí různá čísla týkající se pozůstalosti či majetku a píše se zde například to, že na rodném domu Jana Evangelisty Kypťovi byla 1. srpna 1943 zasazena pamětní deska s mramorovým popisem od sochaře J.V. Duška a při té příležitosti že byly ve zdejším kostele provedeny jeho církevní skladby. Jednu z nich, árii do Es komponoval Kypta v tomto domku r. 1840 pro pouť na Kostelci, autor se odvolává na povídku „Obrázek ze života“ „Schulkultur der Brunner Diocése“ (už jsem zmiňovala u Riegrova slovníku), ve které o tom Jan Evangelista Kypta vypravuje.

LITERATURA:

Klumpar, Jan Květos. Jan Evangelista Kypa. Riegrův slovník naučný. Praha 1865.

Černušák, Ed., G.; V, Helfert; B, Štědroň. Jan Kypa. Pazdírkům hudební slovník. Brno 1937.

Bohumír Štědroň. Jan E. Kypa. Česko-slovenský hudební slovník osob a institucí.
Státní hudební vydavatelství. Praha 1963.

Pernica, B. Deník J. E. Kypa. Praha 1940.

Pernica, B. Západní Morava v hudbě. Velké Meziříčí 1938.

Kryšpín, V. Sto let práce učitelstva československého. Praha 1885.

Vlasák, A., N. Okres sedlecký v Táborsku: nástin historicko-archeologický. Praha 1879.

Harte, Uwe. 11.1. 2006, 30.3. 2009. <http://www.biographien.ac.at/oebl?frames=yes>

Culka. OAW [online]. Březen 2007, 30.3. 2009. <http://hw.oeaw.ac.at/ml?frames=yes>

Redakce: Eva Krafková, Iva Eichlerová. Červenec 2008 [online]
http://www.kunzak.cz/upload_files/dokumenty_182.pdf

Cikhart, R. 8.4. 2008 [online] <http://www.ceskasibir.cz/pdf/Borotin.pdf>